

1 MEI

1 mei 1959

Goedenavond vrienden.

Wij zijn niet alwetend, of onfeilbaar.

Vanavond willen wij eigenlijk een soort proef nemen. Ik ga voor u een onderwerp behandelen, dat actueel is. Dat onderwerp kan aanleiding geven tot discussie. Wij willen proberen u er iets meer bij te betrekken dan tot nu toe het geval was. Als u dadelijk begint tegen te sputteren, voel ik mij eigenlijk gevleid. Dan heb ik het doel bereikt, n.l. contact en binding met het publiek. Het onderwerp heb ik genoemd:

1 MEI

Wat zou de geestelijke achtergrond - ook esoterische gezien - van 1 mei zijn? Feest van vlaggen, parades van arbeiders, een wat meer dan normaal doorklinkende Internationale, een feest van de rechten van de arbeid en van de arbeiders. In deze maatschappij is niets te dol, dus ook zeker niet een viering van de arbeid met een vrije dag, wat dan ook in vele landen het geval is. Wanneer wij de voorgeschiedenis nagaan van die 1 mei viering, dan vinden wij daarin een hele hoop positieve factoren. Allereerst ontdekken wij, dat de arbeiders, door hun zich organiseren, een grote mate van zelfstandigheid wisten te bereiken, althans een veel grotere mate dan zij voordien bezaten. Ik denk hierbij o.a. aan de stakingen in Engeland, zowel bij de mijnen, als ook bij de textielbedrijven, waardoor kinderarbeid langzaam maar zeker werd verminderd en men betere levenscondities voor de arbeiders verkreeg. Ik denk hierbij aan de strijd, die gevoerd is voor het recht zich te organiseren. Een strijd, die zeker een herdenking waard is. Alleen is mijn vraag: wat heeft 1 mei heden nog gemeen met dat verleden? In die oude tijd was het mooi. Toen werkten mensen samen, zij stredden samen, zij leden samen honger en desnoods lieten zij zich samen doodslaan, omdat zij een idee hadden, een ideaal. Het waren mensen, die met verbeterde vreugde konden werken, omdat zij iets bereikten, het waren mensen, die hun hele leven inzetten a.h.w. voor het recht van de medemens, zowel op eigen rechten.

Het was een maatschappij van strijd, maar strijd betekent tevens vorming. Dan vind ik maar heel weinig terug op 1 mei 1959, van al die grootse en belangrijke gebeurtenissen van het verleden. In de eerste plaats valt mij op, dat in het verleden zowel dominees, pastoors, als dageraadsmensen en anarchisten samen hebben gevochten, om de rechten van de medemens veilig te stellen. Op het ogenblik zie ik allemaal aparte vaandeltjes, zoiets van de K.A.B. en dan nog een andere A.B., een Christelijk Vakverbond en wij hebben een Nationaal Vakverbond, een Communistisch Vakverbond enz. Dan vraag ik mij af: wat is er van die eenheidsgedachte geworden?

Er is nog een tweede punt, dat mij een beetje zeer doet. Wanneer vroeger die mensen aan het werk konden gaan, waren zij tevreden, dan waren zij blij. Zeker, zij wilden rechten hebben in hun arbeid, zij wilden betaald worden, zij wilden hun vrouw en kinderen niet zien verhongeren. Daar hadden zij groot gelijk in. Maar toch vonden zij het prettig, wanneer zo'n staking dan eindelijk toch was opgeheven, wanneer zij hadden gewonnen. Dan stonden zij achter de werkbank, achter de weefgetouwen, zij konden weer afdalen in de mijn. Op dit ogenblik schijnt het, dat iedereen die even kans krijgt, het liefst 1 mei zou willen gebruiken om eens heerlijk niet te werken. Waarom? Wat is er in die tussentijd gebeurd? Is de werklust, is de arbeidsvreugde misschien teloor gegaan? Men zegt wel eens, dat, wanneer je te veel van het goede krijgt, je blasé wordt. Ik heb zo het idee, dat dat bij de arbeid vaak het geval is. Wat zou je zeggen van een advertentie: "Meisjes, kom werken op ons aangenaam atelier. Gezellige radiomuziek gedurende de ochtenduren, ook 's middags, thee- en koffiepauze, waarin koffie en thee met een lekkernij zal worden geserveerd. Kom vooral eens gauw met je moeder praten". Vroeger was het zo, dat je netjes en beleefd "Dank u" moest zeggen, als je op een atelier kon komen. Nu op het ogenblik: "Is het loon wel goed genoeg en krijg ik genoeg vakantie? Het werk? Wat interesseert mij het werk? Als ik morgen ergens anders meer kan verdienen, al is het met het schoonmaken van sputumbakjes, dan doe ik het." Is er geen vreugde meer? Geen beroepstrots?

Wat anders in dit zelfde jaar: Vergadering van arbeidersbond. Aantal leden ruim 700. Aantal aanwezigen: 12, buiten de bestuursleden. Is die arbeidersbond dan niet meer belangrijk? Is er iets teloor gegaan? Heeft de ontwikkeling van deze maatschappij, onderbroken en misvormd waarschijnlijk door twee wereldoorlogen, de mentaliteit van de mens zo enorm veranderd? Is dat dan het geval?"

Ik zou het eens willen analyseren en wel om de volgende reden: Vroeger heeft ons de 1 mei gebracht: vrijheid. Tegenwoordig is het weer een dagje vrij en wat meer loon. "Dan kan het ons niet schelen, hoe wij eraan komen en of wij het verdienen, als wij het maar krijgen." Van een idealisme tot een vaak stompzinnig egoïsme, of - nog erger - een manoeuvreren om macht. Denkt u nu niet, dat ik met dit laatste overdrijf. Uiteindelijk is het kabinet van prof. de Quay niet mislukt door de tegenwerking van de politieke partijen - ook al lijkt het anders - maar doordat bepaalde vakbondsbestuurders hebben gedreigd om met algemene stakingen te beginnen, om zo hun macht te handhaven. Het gaat er niet om, wie en hoe. Maar het is een feit. Het is ook een feit, dat deze dreiging mondeling is overgebracht en dat slechts een kleine aanwijzing daarvan op schrift is gegeven in een persconferentie, terwijl men dat later grotendeels heeft teruggetrokken.

Is dit nog democratie? Is dit nog een ideaal voor de arbeider? Of is het wat anders? Ik zei: machtsstrijd. Niet de machtsstrijd van de arbeider. De arbeider wordt zoet gehouden met een beetje minder werktijd en een beetje meer loon, dat hij uiteindelijk zelf moet betalen door waardevermindering van het geld. De machtsstrijd van bepaalde groeperingen die klaarblijkelijk de samenwerking van de arbeiders proberen te misbruiken door hen in één richting te drijven, als een kudde, die voor hen eigenlijk nadelig is. U liet zo-even een zucht van ontsteltenis ontsnappen. Ik kan het begrijpen. Maar zo liggen de feiten. Er is gedreigd. Niet in het openbaar. Er is m.a.w. een fataal egoïsme aan het woord bij bepaalde groeperingen, die geen algemeen belang meer wensen te erkennen, doch alleen hun eigen belang, hun eigen gekonkel, hun eigen privébelangen vaak. Hoe kan een wereld waar deze dingen schering en inslag worden, een wereld, waarin dergelijke gebeurtenissen worden onderdrukt, opdat het volk dit toch vooral niet zou horen. Wat moet een dergelijke tijd dan bieden voor een mens, die zoekt naar geestelijk leven en dat metterdaad wil uitdragen?

1 Mei: De wapperende vanen van de vrijheid, of een bal masqué? 1 Mei: Vele optochten. Dag van vrijheid, of is het misschien de begrafenis van de vrijheid, die daar op het Rode Plein in Moskou word gevierd met grootse parades, waaraan je deel móet nemen op straffe van ontslag en blijvende werkeloosheid. Wat moeten wij zeggen van een 1 mei, als in de Verenigde Staten parades worden gehouden van vakbonden, waarvan de leiders zijn aangeklaagd, omdat zij gangsters zijn, of met gangsters samenwerken? Wat moeten wij denken van de zoetelijke 1 mei viering, waarin de Mariaviering, de meimaand, samen gaat met de viering van de vrijheid van de arbeider en gelijktijdig religieuze dreigingen worden uitgestoten tegen ieder, die het zal wagen de veilige kudde te verlaten voor een hem persoonlijk misschien beter lijkende andere groepering? 1 Mei: Een dag van de vrijheid? Als dit vrijheid is, vrienden, dan waren de slaven van vroeger vrijer dan de mensen van vandaag. Zij wisten tenminste, waar zij aan toe waren. In een dergelijke situatie moet de mens dan toch leren integer te zijn, zijn woord te houden, de verplichtingen, die hij op zich neemt, te vervullen. Dan moet die mens leren, i.p.v. zoals zovelen een koehandeltje of een beetje chantage te gebruiken tot eigen voordeel, eerlijk en ruitelijk te strijden voor de waarheid.

Hoe kan dat? Op het gevaar af, dat u mij een beetje fantastisch en bombastisch vindt, zou ik willen zeggen: het einde der tijden is nabij, tenminste voor deze dingen. Niet voor de gedachte, waaruit 1 mei is geboren. Niet voor de eerlijke strijd van een arbeider, of een mens voor zijn rechten. Niet van de strijd van mens en geest voor werkelijke vrijheid en een werkelijk inzicht. Maar, een einde van de comedie. Er zijn geestelijke invloeden aan het werk, die verder gaan dan men zich - gelukkig - wil voorstellen binnen al die heerlijk gezeten groeperinkjes, met hun voormannen, die het zo goed weten en onderling afspreken, wat zij aan "den volke" kond zullen doen. Het einde van deze tijd, deze tijd van machinale ontwikkeling, deze tijd van voortdurend verder schrijdende industrialisatie en automatisering, het einde van een tijd, waarin een mens zich binnen de massa geborgen kan weten. Geborgenheid in de massa kan namelijk alleen

bereikt worden, wanneer de massa zich bewust is van haar verantwoordelijkheid. Wanneer zij dit kennelijk niet is, dan komt het ogenblik, dat het gezag van de massa tot chaos leidt. Uit die chaos kan de mens alleen gered worden door een geestelijk denken en geestelijk streven, door een zelfstandig denken en zoeken.

Dat heeft dan niets te doen met kabinetsformaties, met politieke strijd, of iemand die naar Rusland gaat nu wel of niet een verstandig mens is, wanneer hij probeert de wereldvrede te bevorderen - Montgomery - e.d. Het heeft alleen te doen met dit ene punt: zal de mens van heden de vrijheid hervinden van de vreugdige arbeid? Zal de mens van heden in staat zijn om met hart en ziel te creëren, i.p.v. in de geest dodende gebaren te maken en klokkijkend de lange werkdag zo moeiteloos, voorbij te laten gaan. Zal de mens erin slagen de geestelijke achtergrond, van het werk, van de arbeid als zodanig, voor zich hernieuwd tot een werkelijk deel van zijn leven te maken? Mijn antwoord hierop is gelukkig optimistisch. Misschien meent u, dat ik velen op een onrechtvaardige manier tot nu toe heb beschuldigd. Het is mogelijk. Toch is hetgeen ik hier gezegd heb juist. Misschien vindt u zo dadelijk, dat ik de massa overschat, dat ik de mensen niet begrijp. Het is mogelijk. Maar wat ik zeggen zal, is evenzeer juist.

Op deze dag van 1 mei heb ik mij niet alleen af willen vragen wat die dag betekent, maar ook, wat zal er gaan gebeuren met degenen die deze eerste mei zo vreugdig hebben gevierd? Ik zou dat zelfde zelfs voort kunnen zetten op 5 mei. Dan zou ik mij ook af kunnen vragen aan degenen die bevrijd waren, wat zij vreugdig vierden en die vrijheid vaak zo slecht gebruikt hebben: hoe zullen zij verder gaan? Het lot van een volk en de werkers van een volk is één. Deze wereld is afhankelijk van de werkers, niet van de staatslieden, niet van de directeuren, maar van de stand der werkers, van de hoofdarbeider tot de laagste handarbeider toe.

Wij weten, dat de tendensen op deze wereld steeds meer in een geestelijke richting gaan. Het kan niet anders. Overall begint men te zoeken en te vragen, hervormingen staan overall voor de deur. De kerk van Rome wil gaan hervormen. Verschillende synodale bijeenkomsten van andere kerkelijke groeperingen hebben ook gewezen op de noodzaak veranderingen aan te brengen, zich aan te passen. De mens zelf is hongeriger dan ooit naar een beetje inhoud in zijn leven. Geen opgedrongen cultuur, geen lezing-houdende professoren, die je per radio, of t.v. de oren suf zeuren. Maar werkelijk behoefte naar inhoud, naar een idee waar je houvast aan hebt. Het plezier van film, theater, toneel, begint - helaas - een klein beetje te verminderen. Het is een kwestie van mode en als het ontspanning moet zijn, geef ons dan s.v.p. een stuk, waar wij om kunnen lachen, of om kunnen griezelen.

Die tijd gaat voorbij. Hebt u opgemerkt, hoe Hamlet 's filosofische moordenaarsstukken en zijn magische gedachtegangen de jeugd van heden weer weten te boeien? Hebt u misschien bemerkt, hoe de Vondelse romantiek van een Jozef in Dothan, of een Adam in Ballingschap langzaam maar zeker wordt vervangen door het zoeken naar inhoud in het leven. Inhoud. Inhoud in je werk, in je denken, een einde aan het doelloze van op de straathoeken staan, dat onderling vechten, of dat partijtje stelen, omdat er toch niets beters is te doen. De mensen van vandaag vragen om een plaats in het leven. Die plaats kunnen zij zich alleen creëren, wanneer zij geestelijk een andere houding in gaan nemen, wanneer hun denken verandert. Die verandering van denken is te verwachten. Wanneer wij zien, hoe op het ogenblik de jeugdbewegingen los geraken van zowel socialistische idealen, als zelfs van een te nauwe religieuze binding, dan voelen wij, dat men iets anders zoekt, dan tot nu toe werd gegeven.

Wanneer wij zien, hoe naast de godsdiensten op het ogenblik ook humanisten, mensen met geen vaste godsdienst, maar met een absoluut vertrouwen in de mens en een gevoel van verantwoording t.o.v. de mens, zoeken de mens te kunnen helpen, dan krijg je toch het idee, dat er iets nieuws is geboren. Het humanisme is heel oud. Het humanisme heeft deel gehad aan die ontwikkeling van al die vakbonden, van het socialisme enz. Maar het humanisme is meer, dat beseffen wij nog niet. Want wij kunnen er niet komen met een welvaartsstaat. Wij kunnen er alleen komen met mensen, die begrijpen wat het betekent mens te zijn. Wij kunnen er niet komen met grote verenigingen, met vakverbonden, propaganda, wij kunnen er ook niet komen met een dictatuurstaat. Wij kunnen er niet komen met een door de staat geregeerd bedrijfsleven en wij kunnen er niet komen met een absolute bandeloosheid. Ergens is een beperking nodig. Die beperking ligt in de mens.

Nu meen ik te mogen stellen, dat is dan voor mij de vreugdige vaan van vrijheid op deze eerste mei: Dat op dit ogenblik meer en meer mensen beginnen te beseffen dat zij ten overstaan van andere mensen ook een persoonlijke verantwoordelijkheid hebben. Ik meen te mogen stellen, dat ondanks het schijnbaar egoïstisch ingekapseld zijn in eigen wereldje, meer en meer mensen, zij het angstvallig en schuchter, zoeken naar contact met een grotere wereld en een grotere levenshoud. Ik meen ten laatste ook te mogen stellen, dat de idealen, die eens de arbeiders in het begin samen deden gaan, een gezamenlijk vechten, wat voor hen een onvoorstelbare overmacht was, dat deze idealen terugkeren. Misschien nu niet meer zo definitief, omdat er nu eenmaal minder klassen zijn en alleen meer klassenstrijd.

Een ideaal van menselijke vrijheid en menselijk recht. Menselijk recht, dat op den duur verder moet gaan dan religieuze stellingen, of politieke toelaatbaarheid en manoeuvres. Misschien dat men dan eens denkt aan die mensen van Ambon die vertrouwd hebben op een Nederland, dat hen in de steek heeft gelaten. Maar misschien dat dan ook andere landen die zo heerlijk veel propaganda de ruimte inslingeren over het ijzeren gordijn, eens denken aan de mensen die zij verlaten hebben in Hongarije. Misschien dat dan al die praters stil worden. Jullie spreken van vrijheid, maar het is een leugen. Want jullie laten overal, waar de belangen vóór moeten gaan, de vrijheid sterven. Misschien dat men dan uit zou roepen: "Jullie hebben Japan verraden en China. Jullie hebben India en Pakistan verraden. Jullie hebben Indonesië gedood door het in handen van een paar "Strebers" te geven. Jullie beginnen Zuid-Afrika te vernietigen, doordat jullie over alles spreken, behalve over de vrijheid, die elke mens toekomt.

Dat is dan de uiterlijke waarde. Wat zou de innerlijke waarde zijn? Zou dat niet het gevoel zijn dat vrijheid voor ons vóór alles noodzakelijk is? Om tot God te komen, om als mens te zijn en om als geest vrijelijk te kunnen streven? Er bestaat geen enkele wet, die gedachten aan banden legt. Maar er zijn er heel veel, die dergelijke wetten zouden maken, wanneer zij maar wisten, hoe zij gedachten konden binden. Er zijn zelfs bepaalde landen, die zichzelf groot en machtig noemen, die ook één mei parades houden, die gedachtenvrijheid alleen beperken door datgene, wat zij niet uit je kunnen persen. Waar misschien geen G.P.O. of Tsjeka meer bestaat, alleen een nieuwere en doeltreffender organisatie. En alle mensen die dit voelen, die voelen, hoe langzaam maar zeker de keel der vrijheid wordt dichtgeknepen door duizenderlei belangen en redenering, door het afwegen en meten - alsof vrijheid gemeten kan worden tegenover iets anders - zullen zeggen, zoals vroeger de arbeider, zoals ook de suffragettes hebben gedaan: "Liever de gevangenisdood, dan zonder vrijheid en zonder menselijk recht." Wanneer die gedachte op aarde komt, vrienden, dan is die wet niet alleen er maar één van staatsvorm, van organisatievorm, dan is het er één niet van godsdienst, maar van een innerlijk zoeken naar de enige weg, waarop wij God kunnen realiseren.

De vanen van die vrijheid zijn nog niet rood. Zij zijn nog niet gedoopt in het bloed van de martelaren. Of wij moeten hen, die in de steek gelaten werden, als martelaren beschouwen. Het zal misschien niet lang meer duren, voordat deze vanen ook rood zijn. Maar deze vanen betekenen meer dan een opmars naar welvaart. Zij betekenen de opmars van de mensheid naar een nieuw tijdperk, naar een nieuw ideaal, dat zó groot is dat het niet te vervullen is, niet in 50, niet in 100, niet in 1.000 jaar. Het ideaal van een mensheid, die juist in de ongebonden zijn door wetten, de ongeorganiseerdheid van de massa en het verantwoordingsgevoel van de individuen kan komen tot de perfecte harmonische samenwerking en in het stoffelijk bestel een weerkaatsing van elke Goddelijke wet, zoals die leeft in elke mens en in elke geest.

Reactie: Eerst heeft u wat smalend gesproken over de idee van vrijheid. Later is mij toch gebleken dat die vrijheid een grote plaats inneemt.

Antwoord: Vrijheid kan ik mij voorstellen, gesymboliseerd door dansende mensen, maar niet door marcherende kolonnen. Vrijheid kan ik mij voorstellen als een spontaan feest, maar niet als een demonstratie met leuzen. Vrijheid kan ik mij voorstellen als een beleven en niet als een formaliteit. Het is daarom, dat ik in het begin bitter ben geweest. En omdat ik, wat men thans vrijheid noemt, heb getracht te omschrijven als wat het is: een, zij het goed gevoerde, keten der slavernij, waarmee niet alleen de arbeiders, maar op enkele na, gehele volkeren steeds meer worden geknecht. Weest u blij, dat u in Nederland woont. Hier in Nederland is het zo erg niet. Toch steekt ook hier dit kwaad de kop op. Ik heb er een bewijs voor gegeven. Het is nog niet zo

erg als in Rusland, waar je het enig zaligmakend boekje van de partij moet hebben om zeker te zijn, dat je goed werk krijgt. Het is niet zo erg als in de Verenigde Staten, waar je een verklaring moet hebben dat je nog nooit met iemand gesproken hebt, die misschien vroeger communist geweest is, omdat je anders uit elke verantwoordelijkheid dragende positie wordt getrapt.

Reactie: Een beetje scherp gezegd, en overdreven.

Antwoord: Inderdaad, het is niet overdreven, maar wel scherp gezegd.

Reactie: Ik zeg dat het wel overdreven is.

Antwoord: Ik laat u uw mening.

Reactie: Ik laat u uw mening.

Antwoord: Dank u.

Mijne vrienden, dit laatste commentaar dwingt mij om iets verder te gaan. Wij zien meer en meer dat achter de schijnbare welvaart, achter de schijnbare vrijheid en de schijnbare mogelijkheden, steeds meer intriges schuil gaan. Nu wil ik niet al te veel zeggen. Maar wat zou u er van zeggen als een bekend filmregisseur plotseling wordt uitgesloten van alle bezigheden, omdat blijkt, dat hij - zij het bijna 20 jaar geleden - een paar partijen heeft bezocht, waarop het merendeel der aanwezigen communisten waren? Dit is gebeurd. Wat zou u zeggen van een bekend spreker die veel radiotijd heeft, die door zijn concurrenten aangebracht - wel te verstaan die er heel wat detectivekosten aan gewaagd hebben - voor een commissie van Anti-American Activities wordt gebracht en die - ofschoon vrijgesproken - nergens meer aan het woord komt? Wij kunnen verder gaan en heel veel van die gevallen noemen. Om wat anders te noemen. Wat zou u zeggen van een kunstenares, erkend als een der grootste zangeressen ter wereld, die in de concertzaal wordt bejubeld, maar wie men de toegang weigert tot een hotel, omdat zij per ongeluk de verkeerde ouders heeft gehad? Wat zou u zeggen van een wereld als dit? Een wereld van vrijheid? Is het geen farce?

Het is niet, dat ik hiermee de Verenigde Staten van Amerika van hun verdiensten wil ontdoen. Het is een volk met vele goede mogelijkheden, maar die mogelijkheden worden op het ogenblik misbruikt. Wat dat betreft, men is daar zó versuft, isolationistisch vaak gestemd, vooral in het midden van het land, in slaap gewiegd voor de werkelijkheid in de wereld, dat men niet beseft waar het om gaat. De vrijheidshonger onder de communisten, zelfs van Rusland, is vaak groter dan die bij de doorsnee Amerikaan, ofschoon het woord "vrijheid" misschien in een andere zin en veel meer in Amerika wordt gebruikt.

Het gaat hier niet alleen om die twee grootmachten. Het gaat hier over alle landen.

Wat moeten wij ervan zeggen, wanneer een wijnbouwer, omdat hij geen subsidie genoeg krijgt in Frankrijk, wegen gaat barricaderen, zo eenvoudig het hele samenlevingsstelsel afpersend? "Je geeft mij, wat ik niet verdien en wat mij toekomt, of anders.....?" Wat moet je zeggen van zo'n mentaliteit? Wat moeten wij zeggen van de Duitse mentaliteit? De Duitse mentaliteit - die misschien, dat geef ik graag toe - wat arbeid en arbeidzaamheid betreft, een voorbeeld is voor menig land, maar die anderzijds op het ogenblik alweer vatbaar is voor "Judenhetze". Of moet ik spreken over Oost-Duitsland? Oost-Duitsland, waar het gevaarlijk is te spreken dat het in West-Duitsland eigenlijk beter is dan in Oost-Duitsland? Waar moet ik u over spreken? Over welk land? Noemt u er maar één en ik zal u bewijzen dat er slavernij is. Wat moeten wij zeggen van de terreur in Noord-Afrika? Wat moeten wij zeggen van de achtervolging van minderheden in Pakistan? Wat moeten wij zeggen over al die dwaasheden die de hele wereld uithaalt? Zeker, er zijn een paar gebieden, waar misschien de mensen die aan de leiding staan, een begrip hebben voor werkelijke vrijheid en voor werkelijke verantwoording en verantwoordelijkheid.

Ik heb scherp geformuleerd. Dat moet ik doen. Anders denkt u dat het ook maar een doekje voor het bloeien is, zoals je dat zo vaak krijgt. Ik zeg opzettelijk "bloeien", want het is 1 mei. Vrienden, deze dingen weet u allemaal, maar hoe vaak denkt u er over na? Hoe vaak realiseert u zich, waar uw wereld naar toe gaat, wanneer u zo doorgaat en u maar heel geduldig alles draagt, zolang het in uw eigen kringetje en omgeving goed gaat? Hoe lang denkt u, kan deze wereld nog een wereld blijven, waarin je blij kunt zijn te leven, een wereld waarin je geestelijk

vooruit kunt komen, waarin je stoffelijk wat bereiken kunt, waarin je uiteindelijk een stap verder kunt doen naar het grote einddoel?

Wanneer iedereen zegt dat wij toch zo goed zijn, dat wij het zo goed hebben en verder geen steek en geen jota doet, hoe denkt u dat deze wereld zal worden, wanneer iedereen voor alles maar vraagt om steun, om hulp, om ingrijpen van hogerhand? Het is misschien ook weer een typisch symbool, dat wij danken aan Amerika. Men noemt het wel eens de "do-it-yourself-craze" is er gekomen, omdat het te duur is het door een ander te laten doen. Een poging om je weer onafhankelijker te maken van de omgeving. Heel veel mensen doen de dingen zelf, niet omdat zij het noodzakelijk vinden, maar zij werken heel vaak zelf, omdat zij daardoor het gevoel hebben zelf iets te presteren, omdat zij het gevoel hebben wat minder afhankelijk te zijn.

Het eigenaardige is dat op menig terrein, dit doorslaat. Wij zien het overal. Wij zien het plotseling in kleine politieke splinterpartijtjes die opduiken. Ook een soort do-it-yourself. "Wij zijn niet tevreden en nu kan het ons niet schelen of wij een zetel krijgen of niet, maar wij zullen in ieder geval zorgen dat wij gehoord worden." Wij zien dat in de pogingen van sommigen van ons, om hun eigen idee van zaken door te voeren, niet alleen datgene wat toevallig door de wet wordt toegestaan. U weet wel, kruidenierspockets en zo. Het vreemde voor mij is nog steeds - daar blijf ik bij - dat een mannetje, dat twee zaken tegelijk voert en niet in staat is in beiden én een gediplomeerd boekhouder én een middenstander-diploma-hebbende persoon te plaatsen, wordt gedwongen er een van te verkopen. Hij doet niemand kwaad, alleen wat goed. Krupp bv. krijgt de opdracht om zijn concerns te ontbinden. Maar hij koopt er rustig weer wat bij. Dat vindt iedereen gewoon.

Reactie: Ik heb mij wel degelijk afgevraagd, waar dat naar toe moet?

Antwoord: Wat hebt u gedaan?

Vraag: Dat wilde ik u vragen. Moeten wij vrouwen, op de markt gaan staan op een kistje? Is dat zo'n gek idee?

Antwoord: Ik vind het onder de omstandigheden niet zo erg praktisch. Maar als iedereen die zich over zoiets ergert aan een kamerlid van de partij, waarop hij gestemd heeft, een nijldige brief erover zou schrijven, en zo'n kamerlid ontvangt, nu zo'n 3 a 4.000 brieven over hetzelfde onderwerp, denkt u dan niet dat er in de Kamer over gesproken zou worden? Denkt u dan niet dat er een politieke verklaring zou worden afgedwongen?

Reactie: Het kamerlid zelf heeft niets te zeggen. Het is toch de partij, waarvan men deel uitmaakt, die iets te zeggen heeft. Die brieven-schrijverij heeft

Antwoord: heeft in zoverre zin, dat die partijen, die zich een oppositie kunnen veroorloven, zeker niet zullen nalaten om een dergelijk project ter sprake te brengen. Ik wil hier herinneren aan enkele discussies die tegen de wil van de partij, ook gevoerd zijn. Bv. Mej. Klompé, die over de radioactiviteit een onderzoek heeft ingeleid, tégen de wil van de partij, omdat er zoveel belangstelling voor was. Zolang als u zich wendt tot de partij, dan blijft elk kamerlid natuurlijk een slaaf van de partij. Maar elk geval was niet een zekere Mr. Karel Rijckevorsel in de K.V.P. Hier is gebleken, dat het volk geen genoeg neemt met deze slavernij. Geef de Kamerleden het vertrouwen, als zij eerlijk zijn en merken dat u achter ze staat, dan zullen zij heus proberen uw gunst te verwerven, door te spreken voor u. En daarvoor hebt u ze eigenlijk gekozen. Schrijft u maar ingezonden stukken naar de kranten. Niet naar één, maar naar twintig.

Reactie: Dat heb ik gedaan, maar het werd met één zinnetje afgedaan.

Antwoord: Ja, natuurlijk, maar als er duizend ingezonden stukken erover komen, weet u wat de redacteur dan zegt? "Gezien het feit dat onze lezers zoveel belangstelling hebben, zullen wij daar meer tijd aan moeten besteden en meer ruimte want anders zeggen onze adverteerders, dat wij onze lezers afstoten."

Reactie: Zij kunnen toch niet advertenties weigeren op eigen kosten?

Antwoord: Dat lijkt mij erg onpraktisch. Het kan namelijk wel geweigerd worden om reden van openbare orde en vrede, of in strijd zijnde met de tactiek, of politiek gevoerd door het blad. Erg moeilijk. Als u het zo doen wilt, gaat u dan maar naar de "Telegraaf"... Is toch goed, hè?

Wij moeten er iets aan doen. Er is er hier niet één onder jullie, die meneer Krupp van zijn concerns af kan helpen. Er is ook geen mens bij, die een kamerlid de moed kan geven in te gaan tegen de voorschriften van zijn fractieleider.

Maar wat u wel hebt, is de mogelijkheid om in uw eigen omgeving de gedachten van werkelijke vrijheid naar voren te brengen, daarbij niet blind zijnde voor de fouten van Amerika, of Rusland, of Duitsland, of Frankrijk, maar eerlijk en onpartijdig, waar u onrecht erkent, dit uitende, zelfs trachtende elk onrecht, wat u in uw eigen omgeving ziet, goed te maken. Adverteren is vaak zo moeilijk. Maar beleven wat je denkt, is makkelijker. Wanneer op een gegeven ogenblik een staking wordt gecommandeerd om politieke redenen, waar u het niet mee eens bent, dan moet u de moed hebben om stakingsbreker te zijn. Wanneer op een gegeven ogenblik iedereen kunst mooi vindt en u vindt ze niet mooi, dan moet u de moed hebben dat te zeggen en de zaal uit te gaan. Wanneer u op straat ziet, dat iemand een hond, of een kat, of een mens, onverschillig wat, een paard, onjuist behandelt, moet u de moed hebben erop af te gaan, ook al denkt u, dat die ander u op uw gezicht slaat. Er zijn zoveel dingen waar u aan voorbij loopt, omdat het zo lastig is. Die grote jongen, die dat kleine jongetje daar aftuigt: "Zeg, kun je dat niet een beetje anders doen?" waarop broer een eindje verder loopt, zijn tong uitsteekt, u achterna jout, dan loopt u een stapje harder om weg te komen, en dan gaat hij rustig verder met dat, waar hij mee bezig was.

Als iedereen in zou grijpen op elk ogenblik, dat er iets onjuist en onrechtvaardigs wordt gedaan, op het ogenblik, dat de vrijheid van iemand, of iets, in het geding komt, ongeacht wat het gemakkelijkst is, dan zult u ontdekken, dat u met die vrijheid heel veel kunt doen. De grootste vrijheid die een mens bezit - dat beseffen er maar weinigen - is te geloven aan zijn God, en zoals hij kan te werken voor de wereld en zichzelf, zoals hij wil, en dat te bereiken waarnaar hij streeft, wanneer hij de capaciteiten heeft, dat zijn de grootste dingen die er bestaan.

Ik meen, dat die langzaam maar zeker de mensen mogelijk wordt gemaakt. Dit moet tot een revolutie leiden, het kan niet anders. Laat die revolutie een vreedzame zijn, die in het individu gebeurt i.p.v. een krachtmeting, waarbij chaos en anarchisme de wereld kan overspoelen.

Die kans is niet uitgesloten. Ik kan u verwijzen naar wat wij erover hebben gezegd in de jaren 1952, 1954, 1957 en ook in dit laatste seizoen. De kans is niet uitgesloten dat de wereld ondersteboven gaat, alleen door dit gebrek aan respect voor anderen. Wanneer u vraagt, wat wij kunnen doen? dan antwoord ik: begin met respect te hebben voor anderen en probeer overall, ongeacht de moeite, die het u kost, de vrijheid van de kleineren en machtelozen te handhaven tegenover de groten. Geef kennis van uw sympathie aan een ieder die vecht voor zijn vrijheid. Elke keer, wanneer er iets is, waar u niets aan kunt doen, bv. het geval Krupp, schrijft u brieven, ingezonden stukken e.d. Ook al nemen ze het niet op, al luisteren zij er niet naar, ga er mee door. Er komt een ogenblik dat er genoeg zijn die protesteren. Dan zult u wat bereiken.

Reactie: Roddel niet over een ander, die er niet bij is.....

Antwoord: Roddelen over een ander, dat is wel heel erg moeilijk om dat uit te roeien. Weet u waarom? De meeste mensen praten over een ander, wanneer zij zich willen verontschuldigen. Dat is de reden dat er zoveel geroddeld wordt. Kwaad spreken over een persoon is niet het vaststellen van de waarheid over een persoon. Kwaadspreken is het interpreteren van de handelingen, gedachten, daden en toestanden van een bepaalde persoon, zonder dat er daarvoor ook maar enigerlei reden of zekerheid bestaat. Dan kunnen wij rustig zeggen, dat Krupp vanuit zijn standpunt gelijk heeft wanneer hij probeert een handels-en fabrieksimperium, wat opgebouwd is door zijn voorvaderen, in stand te houden. Dat is zijn goed recht. Maar het feit dat hij dat kan, omdat hij Krupp is en een ander niet, is onrecht. Zó moeten wij de zaak zien.

Vraag: Iedereen voelt zich ellendig over het geval Tibet en ook Hongarije, omdat zij in de steek gelaten zijn. Is het dan niet een daad van agressie tegenover Rusland, als wij zouden willen helpen, maar dat een daad dan de mens ervan weerhoudt iets te doen, omdat daaruit oorlog voort zou kunnen komen?

Antwoord: Ik herinner mij, dat een tijdje geleden een bepaald volk plotseling Dantzig wilde hebben, en het Rijnland binnen moest trekken en Oostenrijk binnen moest trekken.

Vraag: Daar is toch een oorlog uit voortgekomen?

Antwoord: Ja, toen het onrecht te vaak achter elkaar met korte tussenpozen werd herhaald. Het werd namelijk pas werkelijk herrie, toen Polen aan de beurt kwam, niet om het onrecht aan Polen, maar om het feit dat Rusland én Duitsland het hier eens schenen te zijn. Dat was een té grote macht, daar kon men niet zo makkelijk tegen op, zonder oorlog.

Vraag: Was dat niet het gevolg van de zwakte van Frankrijk in die dagen? Er bestond toch garantie?

Antwoord: Maar wist u, dat er ook garantie bestond voor Oostenrijk? Weet u, dat er bepaalde verdragsclausules bestonden omtrent het Rijnland en omtrent de Corridor? Wanneer het gaat om recht, zelfs wanneer men alléén maar de wapens gebruikt, die niet op geweld berusten, is men in staat om elke agressor in de knie te dwingen. In het geval Hongarije was weinig te doen. Men kon niet ingrijpen, tenzij men onmiddellijk op verzoek van het dan meteen erkende gouvernement van de opstandelingen, troepen stuurde. Dat was dan meteen oorlog geworden met Rusland. Stelt u zich nu eens voor, dat alle landen ter wereld weigeren, omdat zoiets gebeurt, Russische producten af te nemen, grondstoffen naar Rusland toe te zenden, Russen - ook diplomaten - toe te laten.

Reactie: Maar de Volkenbond heeft gefaald door de onbetrouwbaarheid van de verbonden landen.

Antwoord: Juist. Omdat men zijn eigen voordeel hoger schat dan het recht. De methode bestaat. Op het ogenblik dat iemand onrecht doet en je erkent hem niet meer, dan doe je het ergste wat je hem aan kunt doen, dan zal hij alles doen om erkend te worden. Ik geloof niet, dat Rusland klaar is om die erkenning met de wapens af te dwingen.

Reactie: Steeds conferenties. Heeft niemand eraan gedacht?

Antwoord: Ik kan alleen maar opmerken dat dergelijke krachtproeven over het algemeen bestaan uit hetzelfde wat veehandelaren doen: handje-klap-spelen, totdat er een bod valt, waar je het over eens kunt worden. Als er geen bod kan worden gedaan waar je het over eens wordt, dan geef je een gezamenlijk communiqué uit, dat je in alle welstand gezamenlijk alles besproken hebt en nog niet tot een definitieve overeenkomst kon komen.

Reactie: Dat is toch terug te brengen tot materialisme?

Antwoord: Neen, dat is niet terug te brengen tot materialisme, maar de angst van de hooggeplaatsten om toe te geven dat zij falen. Dat is toe te schrijven aan de angst die de mensen hebben om eerlijk en oprecht te zijn. Angst om er voor uit te komen, wat zij doen. Nederland is een van de vrijere landen, ook al denkt u misschien wel eens anders. Maar zelfs in Nederland zijn zij bang om precies te vertellen wat zij afspreken, wanneer zij een cabinet vormen.

Reactie: Belangen.

Antwoord: Zolang belangen gaan boven recht, boven vrijheid, boven de waardigheid en de verplichting van de mens tot menselijkheid, kan een wereld niet goed en gezond zijn. Het is juist daarom dat ik toch hoop zie in deze tijd, dat ik deze 1 mei niet alleen maar zie als een begrafeniskoets, waarin alle vroegere idealen begraven worden. Ik heb vaak meer vertrouwen in de nozems van deze tijd, dan in degenen die op het ogenblik zo fatsoenlijk en wijsgerig zijn. Want zij zijn in ieder geval revolutionairen. Zij erkennen dat de zaak niet goed is. In het begin is er wel eens een beetje te erg gehandeld tegen de maatschappij. Maar dezelfde existentialisten, die alle burgerfatsoen en moraal aan de laars hebben gelapt, beginnen vandaag ook als advocaat, als doctor, als kunstschilder, als schrijver. Zij brengen iets mee van hun gevoel van waardigheid, van menselijkheid. Het is niet meer in feite een existentialisme. Langzaam maar zeker is, wat men existentialisme noemde, overgegaan naar een humanisme. Als u de jeugd van vandaag beziet, de jeugd, waar u om lacht, omdat zij van die plukbaardjes hebben en van die smalle broekspijpjes, dan zult u, wanneer u die jongelui nader beschouwt, tot de conclusie moeten komen, dat zij heel veel hebben, waar je eigenlijk je pet voor af moet nemen, want zij durven nog te dromen van vrijheid en idealen, en zij durven het nog te zeggen wanneer zij het ergens niet mee eens zijn. Juist doordat die jeugd bestaat, juist doordat de jeugd soms ouderen wakker roept voor een werkelijke taak en verplichting, juist doordat door deze jeugd en haar problemen, ook de oudere mens weer eens denkt aan het mens-zijn zelf, meen ik, dat deze eerste mei 1959 een afscheid én een begin is. Een afscheid van de

arbeidersbeweging, het socialisme van het verleden. Maar het begin van een nieuwe aera die ongetwijfeld op 1 mei 1960 zich reeds duidelijk zal hebben aangediend.

Reactie: Dus afstappen van de dictatoriaal geleide economie?

Antwoord: Mijn waarde vriend, geleide economie is geen economie.

Reactie: Het wordt toch overal met gouden letters gepredikt.

Antwoord: Op het ogenblik, dat je meent, dat een grafiek belangrijker is dan een mens, dat een formule belangrijker is dan een experiment, dan ben je geen wetenschapsmens meer en misschien zelfs geen mens meer. Alleen een automaat.

Reactie: Vraag en aanbod behoren tot de vrije markt. Wanneer dit door kosmisch ingrijpen duidelijk wordt, sterft de geleide economie.

Antwoord: Dat is natuurlijk een feit. Daarbij moeten wij niet vergeten, dat de geleide economie uit de geaardheid van haar zogenaamde leiding in feite een misleidende economie is en dus een vals beeld omtrent de werkelijke toestand doet ontstaan. De geleide economie kan namelijk een ogenblikkelijk crisisverschijnsel doen verdwijnen, maar zij doet het slechts ten koste van een voortdurende waardevermindering van het geld, een voortdurende zwaardere belasting van het productieapparaat en daardoor een feitelijke naasting van alle bezittingen, die echter, onder staatsbeheer gekomen, niet zo rendabel zullen zijn, als wanneer zij afzonderlijk en dus in het gunstige deel van de gaussische kromme opererend, een economische eenheid vormen.

Men vergeet namelijk dit, dat wanneer een bedrijf te groot wordt, het bedrijf nooit meer rendabel kan zijn. Wanneer een staat langzaam maar zeker een bedrijf wordt, dat werk geeft aan een heel volk, dan heeft het een zodanige omvang, dat het praktisch onmogelijk is op enigerlei wijze rendabel te zijn. Maar is het niet meer rendabel en moet men dan toch een levensstandaard handhaven, dan kan dit alleen gebeuren door ontwaarding van vaste bezittingen, spaargelden, e.d. Dit is economie en ligt op een heel ander terrein. De vrijhandelaar zou de mens uitbuiten, wanneer hij de kans kreeg. Maar als de staat nu i.p.v. zelf bedrijven te stichten, alleen daar zou concurreren, waar misbruik wordt gemaakt, al is het alleen maar door vrije invoer van buiten onmiddellijk toe te staan op het ogenblik dat misbruik van marktverhoudingen wordt gemaakt, dan denk ik, dat de zaak heel wat gunstiger zou staan. Wanneer u daar belangstelling voor hebt, kunnen wij ook nog wel eens een avond spreken over een eventueel Verenigd Europa. En wat dat in feite zou betekenen.

Vraag: U hebt de verschillende landen achter het ijzeren gordijn genoemd. U sprak over slavernij. Deze strijd, die deze mensen voeren, opgezweept door hun leiders, daar kunnen wij deze mensen niet voor aansprakelijk stellen. Het zijn hun leiders en niet het volk, waar wij een haat tegen hebben. Dat weten die mensen toch niet?

Antwoord: Dat is de moeilijkheid. De grote fout van het westen is, dat het méént de woorden te begrijpen, die het oosten spreekt, niet begrijpend, dat een woord als vrijheid een heel andere inhoud en betekenis krijgt in de mond van een Rus, als van een Amerikaan. Niet begrijpend, dat er een verschil bestaat in duiding van democratie, maar ook recht op arbeid, ook arbeidsplicht. Menige verklaring omtrent de welvaart die men uitgeeft in een der westerse landen, is voor de Rus, gewoon te interpreteren naar de daar geldende maatstaven, een verklaring omtrent de ellende van de arbeiders in die gebieden, dan hoeft er niets aan veranderd te worden. Laat men eerst eens proberen die taal te spreken en te begrijpen. Maar dat doet men niet. Laat men - wat dat betreft - niet de Rus als zodanig aansprakelijk stellen, of de Chinees. Ik wil ook deze staatshoofden niet aansprakelijk stellen. Ook zij worden gedreven door krachten, waarvan zij geen volledig besef hebben. Isolatie, zoals ik voorstelde, betekent, dat deze leiders moeten vallen, of groter vrijheid aan het volk toestaan. Stelt u zich niet voor dat je ooit het communisme de wereld uitkrijgt. Die mogelijkheid is er vroeger geweest, maar die is in 1927 volkomen teloor gegaan. Begrijp wel, dat communisme en wat op het ogenblik vaak daar voor doorgaat, twee geheel verschillende dingen zijn. Wanneer wij dus spreken over het Oostblok, dan spreken wij niet over de idealistische communisten.

Reactie: Neen, die zitten in Siberië.

Antwoord: Waarschijnlijk iets anders, dan u het bedoelt, maar inderdaad is het wel waar.

De idealistische groepen communisten hebben daar vrijwillig - is ook wel eens onder dwang gebeurd - een aantal steden gebouwd, waarvan er verschillenden groter zijn dan Den Haag en sommige een grotere machinale capaciteit hebben, dan u in heel Amsterdam en Rotterdam samen vindt. Dat zijn die vrijwilligers, die idealisten, die alles achterlaten, om iets te doen voor het volk en voor hun land. Dezen mag je zeker respecteren. Maar dat betekent nog niet, dat degenen die beginnen aan zo'n vrijwillig project, gedwongen zijn hun leven lang erin voort te gaan. Dat is helaas wel vaak het geval. Daardoor sterven er niet zoveel idealisten in Siberië als idealen.

Vraag: Wat zegt u van het overnemen van de tabaksmarkt door de Duitsers?
Vrijhandel naar recht?

Antwoord: Ik vind het een volkomen logische ontwikkeling. Het is namelijk zo, dat , wanneer je iemand vrij laat, maar je doet het met zoveel tegenzin, dat het eigenlijk tot een voortdurende strijd komt, zo is het altijd geweest, dan moet je het helemaal niet gek vinden, dat je vroegere relatie, die nu in feite volledig vrij t.o. je is komen te staan, zegt: Maar met die lui wil ik geen zaken doen, of zij moeten eerst eens reëel tegenover mij zijn.....

Vraag: Ik noem nu maar eens een tabaksonderneming.

Antwoord: Ik geloof niet dat er een tabaksonderneming in Indië bestaat, die niet door de regering wordt geregeerd. Het is hier het Indonesisch gouvernement, dat pressie tracht uit te oefenen op de Nederlandse regering. Wanneer u nu zegt, dat dit een economische chantage is, akkoord, daar hebben wij al meer van gezien. Wanneer u zegt, dat dit een verkrachting is van elke vrijheidsbegrip, ja, dat ben ik ook nog met u eens, omdat namelijk geen eerlijke en vrije kans wordt gelaten aan de Nederlanders, maar ook aan de Indonesiërs niet. Vergeet niet, dat het volk in Indonesië ook aardig onder de knoet begint te raken, zo hier en daar.

Reactie: De werkeloosheid in Indonesië neemt schrikbarend toe. Dat is toch het logische resultaat?

Antwoord: Overall zijn mensen die aan de vrijheid tekort komen. Je hebt in Nederland de Dienstuitvoering Werken Duw. Dat werd ook wel eens een soort slavenhouderij genoemd. Ik geloof dat dat niet helemaal juist was, omdat namelijk een ieder het recht had te zeggen: "Ik zal zien, dat ik er voor mezelf kom. Houden jullie je steun maar", of te gaan werken. Daarom vind ik dit rechtvaardig. Dit is naar mijn mening geen afpersen, omdat een andere mogelijkheid bestond. Op grond van het feit dat andere mogelijkheden bestaan, acht ik de handeling van Duitsland niet lakenswaardig, wanneer hij de tabaksmarkt naar zich toe trekt. Nederland heeft daar geen monopolie op, noch die van de Indonesische regering op zichzelf, wanneer hij politieke pressie uitoefent op deze wijze. Onrechtvaardig was de onteigening van de tabaksondernemingen en alles wat daaruit voortvloeide.

Zolang als een mens niet gelukkig kan zijn in zijn werk, vindt hij weinig geluk. Zolang als een mens de arbeid niet kan zien als de uitdrukking van iets, wat in hem leeft, zal hij nooit wat goeds kunnen scheppen. Geef de mensheid een beter inzicht in haar eigen leven en bestaan. Leer haar meer te denken, niet alleen aan eigen vermaak en genoegen, maar aan eigen situatie en eigen toestand. Zij zal ongetwijfeld haar werk aanpassen aan haar inzicht en zo zal de arbeid langzaam maar zeker hervormd worden tot wat zij is, niet de vloek, die men ervan wil maken wanneer men zegt: "In het zweet uws aanschijns zult gij uw brood verdienen en baren zult gij in weeën", maar eerder als: "De handen bidden, terwijl zij werken." De kracht van de sterken wordt tot een erkenning van de grootheid van de Schepper. Een werkelijk vreugdig werken is een gebed en een geestelijk bewustzijn, dat arbeidsvreugde creëert, zonder zelfbegoocheling, eerlijk en zonder banden, dat is de redding m.i. van een mensheid die op het ogenblik bedenkelijk dicht soms langs de rand van een afgrond staat.

Vraag: Zijn er zoveel arbeiders, die zo weinig arbeidsvreugde hebben.

Antwoord: Er zijn veel arbeiders met weinig arbeidsvreugde.

Ik heb aan het begin van de avond gezegd, dat dit een proef is. Wanneer u meent, dat deze proef niet geslaagd is, dan kunt u een stukje papier nemen en er alleen maar "neen" opzetten. Dat deponeert u dan op een van de bestuurstafeltjes. Als u het "ja" vindt, kunt u dat ook wel te kennen geven. Wij stellen ons voor de avonden op deze basis te organiseren. Ik kan mij

voorstellen dat er mensen zijn, die dat niet prettig vinden. Daarom wordt ook na de pauze tijd behouden voor esoterie. Indien u onderwerpen hebt die u de moeite waard acht, ligt het in de bedoeling, dat u die in kunt leveren en er zal op elke avond een onderwerp eruit getrokken worden, of het kan een week van tevoren bekend worden gemaakt.

Op zo'n manier kunnen wij elkaars denkwijze leren kennen. Wij komen tot een veel scherpere formulering voor ons zelf over bepaalde toestanden en problemen, waar wij eigenlijk persoonlijk nog niet over hebben nagedacht.

Goedenavond.

HEBBEN WIJ EEN TAAK OP AARDE, OF IN DE SFEREN?

Goedenavond, vrienden.

Nu gaan wij denken aan de wat meer geestelijke zaken. Die zijn voor ons toch werkelijk ook belangrijk.

Voorstel: Hebben wij een taak op aarde of in de sferen?

Antwoord: Het is moeilijk om daar een antwoord op te vinden. Wij denken vaak dat wij een taak hebben. Als je dat gaat ontleden, blijkt, dat die taak, die wij zo nodig op ons nemen, vaak ten koste van vele offers volbrengen, toch voor een groot gedeelte uit onszelf voortkomt. Wij stellen onszelf een taak. Het is lang niet zeker, of deze taak ons door een Schepper wordt opgelegd. Dat brengt met zich mee, dat je op een gegeven ogenblik voor jezelf moet beslissen: is dit nu werkelijk noodzakelijk, is het nu werkelijk voor mij zo, dat ik dit doen moet, of is er een andere taak, een andere weg misschien?

Wij lijden onder dit zoeken van een taak - ik wil het toch zien als een soort ziekteverschijnsel - ongetwijfeld evenzeer als u. Ook wij zoeken een taak. Het feit, dat ik hier ben vloeit voort uit mijn denken, waardoor ik dit zie als een soort plicht die op mij rust. Wanneer ik echter zeg, dat God mij die plicht oplegt, dan probeer ik om aan de Schepper de verantwoording voor mijn daden en handelingen bij de volbrenging van die taak af te wentelen. Dat is natuurlijk niet redelijk. Wat kan mijn taak dan in feite zijn? Ik geloof, dat mijn enige taak is, mijzelf te zijn. Zo goed als ik kan, zo juist als ik kan, zo eerlijk als ik kan.

God heeft mij niet geschapen als een werkman, maar als een deel van Zijn Schepping. Hij heeft mij niet als zending in de wereld geworpen, maar Hij heeft mij een ontwikkelingsweg getoond, langs welke ik vele fasen heb afgelegd, voordat ik hier kwam. Zo gaat het u precies hetzelfde. Ik zou dus willen beginnen met te stellen dat de ware esotericus, ook de eerlijke mysticus, niet zal beginnen met te stellen dat God een taak geeft, maar dat men zal zeggen: uit mijn wezen, zoals ik mij thans daarvan bewust ben, vloeit mijn gedachte omtrent een taak voort.

Nu heb ik dat wel mooi gezegd, maar de vragen blijven natuurlijk rijzen. Wanneer ik nu weet wat ik ben, zal ik dan nog een taak hebben? Mijn antwoord is uit de aard der zaak een hypothese. Ik kan die maar ten dele, maar lang niet volledig bewijzen. Toch meen ik, dat zij redelijk is, althans voor mij. Wanneer ik mijzelf ben, dus volmaakt beantwoordend in mijn eigen bewustzijn aan datgene, wat God mij in Zijn Schepping als plaats heeft toegekend, bestaat er voor mij geen taak. Te zijn, met een bewust-zijn van mijn Schepper en mijn eigen werkelijkheid, is in feite het enige, wat ik in kosmische zin als taak zou kunnen beschouwen.

Hoe ken ik mijzelf? Een vraag, waar ontzettend veel antwoorden op mogelijk zijn, die allen ten dele onjuist zijn. Toch hebben wij een bepaald aantal vaste waarden, die ons het mogelijk maken ons eigen wezen toch beter te begrijpen. Wanneer je een mens bent, dan weet je, dat dit mens-zijn bepaalde beperkingen met zich mee brengt. U zult niet als een hond kunnen ruiken, waar de sporen van een kennel liggen. U zult ook niet in staat zijn als een giraffe op grote

afstand gevaar te zien. U hebt als mens uw eigen kwaliteiten en eigenschappen. Ook geestelijk hebt u die.

Het is u onmogelijk bepaalde dingen goed te heten; zelfs wanneer u ze doet, weet u, dat zij niet goed zijn. Er zijn dus klaarblijkelijk beperkingen verbonden aan het mens-zijn. Niet alleen op lichamelijk, maar ook op ethisch en moreel gebied. Erken deze beperkingen en je weet ongeveer, wat je nu bent. Dat is al een hele hoop. Natuurlijk is dit niet een volledige zelfkennis. Het lijkt mij onmogelijk om deze als mens en als geest in één enkel leven te bereiken. Misschien vergis ik mij. Misschien is dit voor mij een poging om te rechtvaardigen, dat ik nog niet verder ben. Dat is niet erg. Toch meen ik wel, dat dit juist is gesteld. Dan volgt hieruit, dat het niet alleen voor mij noodzakelijk is mijzelf ééns te leren kennen, maar in elke sfeer, in elke wereld, in elke verandering van omstandigheden, moet ik mij steeds weer realiseren, wat ben ik nu en hoe ben ik nu?

Wanneer wij dat zo heerlijk formuleren, dat is zo gemakkelijk gezegd en zo moeilijk gedaan, dan gaan wij onwillekeurig ook denken over de esoterie, de kennis van ons innerlijk. Dan hoor je vaak spreken - ook door ons - over God, Die in je woont. Maar waar is die God? Is er iemand die het zeggen kan? Ik niet. Ik kan het geloven. Ik kan mij erop baseren bij mijn leven en werken, maar ervaren doe ik het zo uitermate zelden, omdat het zo nu en dan meer lijkt, dat ik contact heb met een God, die buiten mij woont, dan dat ik leef met God in mij. Mijn conclusie is, dat wij niet in de eerste plaats moeten beginnen nu maar onmiddellijk met die God te werken. Die God is er, dat geloven wij en accepteren wij. Maar dan ook basta.

Ons daarop baseren bij onze handelingen en daden, is onzin. Wij kennen die God niet, wij kennen niet eens onszelf. Wij moeten steeds uitgaan van datgene, wat wij op dit ogenblik zijn, zoals wij op dit ogenblik denken. Eerst op die manier kunnen wij de zelfkennis bereiken en het inzicht, dat ons misschien na heel veel vormen van bestaan, misschien na een lang bestaan in sferen, of op aarde, eens duidelijk zal maken, wat die God in ons is. Dan pas zullen wij daarmee kunnen werken.

Aan de andere kant staat dan weer de mens en ook de geest, die niet in staat is zichzelf volledig in te zetten, onverschillig waarvoor, omdat hij niet aan zichzelf gelooft. Een ieder, die aan esoterie doet, moet zelfvertrouwen hebben. Niet omdat wij onfeilbaar zijn, maar omdat alles ons mogelijk is, tenzij wij bewezen hebben niet eenmaal, maar bij herhaling, dat het absoluut onmogelijk is. Indien wij ons laten leiden door wat wij kennen als wet en als mogelijkheid in onszelf, dan zullen wij, mits het redelijk denken hier geen grenzen trekt, vaak zeer grote en wonderlijke dingen tot stand kunnen brengen. Bij elke daad die uit geheel ons wezen voortkomt, en niet alleen maar uit ons concept van wat in onze wereld mogelijk is, zullen wij een zuiverder inzicht verwerven omtrent ons Ik, ons ego en dus ook omtrent ons bestaan.

Op het gevaar af, dat u mij vervelend gaat vinden, wilde ik nog een vraag stellen. Heeft het zin om te geloven? Heeft het zin om te streven naar innerlijke volmaaktheid? Ik meen, dat niemand leven kan zonder een geloof. Met dat geloof bedoel ik geen religie, of godsdienst, maar een vertrouwen in iets, al is het maar in de wereld, waarin je leeft. Wanneer wij geen geloof hebben, heeft ons bestaan geen zin. Wij moeten, of wij willen of niet, om als mens in de wereld, in de stof, én als mens in de geest, werken met dit geloof, dat ons aanvoelen is van de oneindigheid die rond ons bestaat. Het streven naar een innerlijke waarheid zal misschien voor de wereld buiten ons weinig zin hebben. Het gaat dan ook niet om wat buiten ons bestaat, die wereld, die wij willen veranderen, dat kunnen wij ook zonder dat wel proberen.

Het gaat om onszelf. Want eerst wanneer je de innerlijke waarheid hebt gevonden, wanneer je je eigen wezen hebt leren kennen, zul je steeds zo handelen, dat er geen berouw meer mogelijk is. Dan zul je weten op het ogenblik van de handeling, of deze bij je past, of niet. Nu beoordeelt u alles alleen aan de gevolgen. Wanneer u zich bewust van uzelf bent, dan zult u alleen beoordelen aan de hand van de harmonie, die tussen de daad, handeling en uw wezen bestaat. Wij kunnen nooit zeker weten, wat het werkelijke resultaat van onze daden is. Schijnbaar onbelangrijke handelingen, het wegblazen van een pluisje, kan misschien een reeks van ontwikkelingen betekenen, waardoor dadelijk 20 of meer mensen sterven. Toch denken wij daar nooit over na. Het interesseert ons weinig. Wanneer wij iets doen, wat tegen ons eigen wezen

ingaat en er komt kwaad uit voort, dan gaan wij gebukt onder een voortdurend zelfverwijt. Een berouw, dat een verder handelen haast onmogelijk maakt.

Wij dienen onze handelingen zó te stellen, dat zij met ons in harmonie zijn. De gevolgen hiervan kunnen wij slechts ten dele beheersen. Misschien vindt u het voorbeeld wat eigenaardig. U ziet een vlieg, u slaat die vlieg dood. Die vlieg droeg een besmetting van ziekte met zich. En zonder te weten hebt u het hele gezin en de burens gered. U laat die vlieg het raam uitgaan. U zult het nooit weten, maar het gezin naast u krijgt tyfus, of wat anders, en succumbeert, u kunt dat niet nagaan. De vraag voor u is dus niet: wat gebeurt er wel of niet, wanneer ik die vlieg doodsla? De vraag is: voel ik in mijzelf, dat ik gerechtigd ben die vlieg te doden? Daar moet je naar handelen. Als je dat steeds probeert te doen, dan bouw je a.h.w. het geraamte van de innerlijke waarheid op. Je moet eerst de botjes hebben, voordat het vlees er omheen kan komen. Zo moet je de ervaring in het handelen hebben, de juiste gedachtengang en de juiste handeling, voordat de idee en het bewustzijn je het volmaakte lichaam kunnen bouwen, waarin je de bouwsteen Gods bent geworden, het deel van de Schepping, dat God heeft gecreëerd. Dat lijkt mij de enige weg.

Graag zou ik nog een verklaring willen geven, die op mij slaat en op mijn leven. Of het op u toepasselijk is, zult u zelf moeten uitmaken. Ik weet, dat veel wat ik doe, in de tijd misschien zinloos is. Ik besef zeer wel, dat veel van hetgeen ik nalaat te doen, misschien nooit meer kan worden ingehaald. Maar wanneer dit handelen of nalaten in overeenstemming is met wat ik in mijzelf voel als een grote waarheid, dan kan ik gelukkig zijn, zowel door de handeling als door de onthouding. Ik geloof, dat juist daaruit de kracht, die ik ken, de vreugde, die ik ken, voortkomen.

Ik zou u in overweging willen geven om voor uzelf eenzelfde criterium aan te leggen. Wat betekent mij in handelingen een blijvende vreugde, de vreugde, dat ik het heb gedaan, tevredenheid. Wat geeft mij de tevredenheid, dat ik iets niét heb gedaan, dat ik mij onthouden heb, of overwonnen. Doe die dingen. Onthoudt wel, dat geen geest tot God komt die niet in alle vormen reeds de vreugde, wat in feite een gedeeltelijk erkennen van God is, in zich heeft ervaren.

Goedenavond.

HET SCHONE WOORD

HUISGANG

Ik ben op levens wegen
moe gestreden.
Te veel werd mij gegeven,
te veel werd mij ontruk.
Ik zou niet verder willen leven,
te zwaar ben ik teneer gedrukt.

Ik heb mijzelf eerst gebouwd
een wezen, vol van kracht
en op mijzelf vertrouwd,
totdat onbekende machten
mij beangstigd hebben en benauwd
en ik niet verder meer kon gaan.

Maar voordat ik moest stille staan,
heb ik een andere kracht gegrepen,
heb ik ander leven
voor mijzelf gevoeld,

begreep, waar naastenliefde,
Goddelijke wet
van eeuwig leven op doelt.

Ik heb van het weinige, dat ik was,
aan anderen nog gegeven.
Het was moeilijk om voort te gaan.
Onmogelijk haast om nog te streven.
Ik verlangde,
naar het afschudden van de waan
en verder te gaan in eeuwige strijd.

Totdat het ogenblik
van scheiden haast was gekomen.
Uit de bange dromen,
onvervulde wensen,
groeide een wereld,
waarvan de grenzen
niet meer zichtbaar waren.
Ergens in mij was een kracht, die zei:
"Noch enkele schreden maar,
dan ben je vrij.
Dan kun je in het Licht bestaan".

Dan heb ik stil mij afgevraagd:
Wie heb ik wat misdaan?
Waar heb ik dan gefaald?
Veel heb ik vergeven,
wat pijn mij was en strijd.
Omdat ik erken,
dat leven maar deel is
van een eeuwigheid
en niet het Al.
En met die laatste schrede,
met het laatste denken
vond ik een warreling van Licht.

Een laatste hijgen, een laatste pijn
en plots een ander denken,
een ander zijn.
Het was moeilijk wel om thuis te gaan,
maar ik heb het Lichte land betreden.
Ik zie rond mij anderen staan.

(Alleen het eerste gedeelte.)